

Möödunud nädalal vallutas ta New Yorgi kunstipubliku, lamades viis päeva enda loodud portselankilpkonnakilbi all.

Kadri Karro

20. MAI 2015

Eesti Ekspress

Sajakilone säravate kividega kaunistatud portselanist kilpkonnakilp, mille all eesti kunstnik Kris Lemsalu (30) möödunud nädalal New Yorgis toimunud Frieze'i kunstimesil iga päev tunde lamas, tekitas Randall'si saarel asuval messialal korraliku rüseluse. Galerist Olga Temnikova seisis nagu valvur kilbi alla peitunud Lemsalu ees, et hoida eemal kunstnikku puudutada soovivaid huvilisi. Kas tõesti hullub New Yorgi paljunäinud kunstipublik vesivoodil hiiglasliku kilbi peidus kõrvaklappidest hiphoppi kuulava "päris" inimese peale nii, et ei suuda käsi paigal hoida? "Mul tekib kuues meel fännide äratundmiseks ning suudan mitut näppimisplaani napilt ennetada," räägib teine valvur, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse direktor Karin Laansoo. "Üks blond suutis meie kõigi pilke vältida ning surus oma käe Krisi vasaku käelaba peale, nagu tahaks sinna mingit jälge jätta. Tegelan sai peaaegu laksu kirja, kuid oli ilmselgelt rahul oma "saavutusega"."

Kris saadab kilbi alt telefoniga sõnumi – mis toimub? Mäsu jätkub, vesivoodi ette sätitud portselanist tiiger jääb pidevalt mõnele pildistajale ette, Instagram täitub piltidega, ajakirjanikud esitavad järgemööda intervjuupalveid, Temnikova & Kasela boks valitakse messi viie parima sekka. Edu, mille nimel veetis kunstnik viie päeva jooksul ligi üheksa tundi vesivoodil, pidades iga päev umbes pool tundi pausi, et süüa ja tualetis käia.

Nüüd on mess läbi, kajastus The New York Timesis tõeks saanud, Krisi kaks aastat küpsenud projekt nautinud erakordset tähelepanu. Mis värk siis selle kilpkonnakilbiga õieti oli?

Joris-Karl Huysmansi lugenud inimestel tekkis Lemsalu teost "Whole Alone 2" nähes küsimus, kas on ehk kirjaniku "Äraspidi" olnud kunstniku kilpkonnainstallatsiooni inspiratsiooniks. Kris oli küll Huysmansi tekstist (milles peategelane kilpkonna kulla- ja kalliskivide kihiga katab ja sellega looma tapab) teadlik, kuid rohkem ainst ammutab kunstnik siiski enda seiklusrikkast elust. "Olin Burkina Fasos," meenutab Kris. "Istusin ühe kohviku aias. Nägin kilpkonna, kellele kukkus mootorratas peale sellise pauguga, et olin kindel, et kilp lendab miljoniks killuks. Ja mingi aja pärast ma näen, kuidas kilpkonn lükkab mootorratta teistpidi ja liigub edasi. See oli nii jõuline pilt, et ma arvan, et sellest idee sündiski. Kuidas ma tahaks endale ka sellist kilpi, sellist jõudu..."

"Mida sa selle jõuga teed?" küsin Krisilt. "Seda jõudu ma kasutan iga päev, et ära elada."

Krisi kohta võiks öelda nii, nagu Andrus Kivirähk eelmisel nädalal Maalehes enda kohta ütles – nagu linnuke oksa peal, ei laenu, autot ega Facebooki. Kris pakib oma asjad vajadusel poole tunniga kokku ja asub teele järgmisse maailma paika, kaasas riided, mõni raamat (hetkel Jodorowsky “Psychomagic”), vana nuppudega mobiiltelefon ja must värv, millega joonistada näkku juba signatuur-look’iks muutunud süsimustad kulmud. Kodutunne tekib tal seal, kus on head sõbrad, ja neid on tal nii Tallinnas, Berliinis kui New Yorgis. Tema eripärane riietumisstiil (praegu peamiselt aafrika stiilis kleidid) saab põhitoiduse kirbuturgudelt, tema pöörased kostüümid on iga peoõhtu nael. Facebooki asemel suhtleb Kris inimestega otse, erinevalt paljudest põlvkonnaaaslastest ei ripu ta elu Instagramis.

Ingrid Allik, Krisi õppejõud Eesti Kunstiakadeemia keraamikaosakonnas, mille kunstnik 2008. aastal lõpetas, iseloomustab teda kui head segu kainest mõistusest ja hoomamatust hullusest. “Julge ja kõige selle juures uje,” kirjeldab Allik. Krisi kostüümid ongi tema suhtlussild, nende abil loob ta situatsioone, mis talle parasjagu sobivad. Ta iseloomustab end kui väga privaatsust vajavat inimest, ja kui ma mõtlema hakkam – kui palju ma siis Krisist õigupoolest tean?

Küll tunnen ma seda, et tema loomingus on animaalsust ja toorest jõudu, mis ei saa kuidagi lähtuda raamatutekstist või mõnest nüüd ja praegu popist teooriast. Tema töödega ei kaasne lohisevaid kontseptsioone või trendifilosoofide tsitaatidest kubisevat häma. Ta naudib käelist tegevust, ootab tunde vannitoasuuruse puudega köetava anagama-tüüpi ahju ääres oma tööde valmispõlemist. Ta tunneb oma materjale, valdab tehnikat. Kris võib laupäevaõhtut kodus veetes meisterdada endale käepärastest materjalidest kaaslase ja suhelda just nimelt temaga.

Ta võib Viinis Prateri lõbustuspargis koos Vene miljonäriaga tulistamismängus võidetud pehme mängutiigri skulptuuriks valada ja New Yorki Frieze’ile viia. Ja samas võib ta istuda Rotermanni kvartalis pingile, võtta kotist termose ja pakkuda sulle eriti head ja puhastava toimega taimeteed. Tänavu naistepäeval saatis Kris oma sõbrannadele meilitervituse Annette Peacocki lauluga “My Mother Never Told Me How To Cook”. Seal on read Hey man / My destiny is not to serve / I’m a woman / My destiny is to create.

Ehk on see üks võtmeid Kris Lemsalu kunsti ja tema enda juurde.

FRIEZE’I MESSI TÄHENDUSEST

Kris Lemsalu installatsiooni “Whole Alone 2” müügihind Frieze’i messil oli 45 000 dollarit. Messi toimumise ajal veel müüki ei toimunud.

Karin Laansoo, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskuse direktor: “Mis müükidesse puutub, siis “Whole Alone 2” on väga ambitsioonikas installatsioon, mis tõenäoliselt jõuab pigem avalikku kui erakogusse. Fakt, et see praegu ei juhtunud, on peaaegu teisejärguline. Frieze tõestas, et tegemist on hitiga ning maamärgiga kunstniku loomingus. Kõik ülejäänud on aja küsimus.”

Raphael Gygax, Frieze’i noorte galeriide sektsiooni kuraator: “Messi küllastab üle 35 000 inimese, kellest paljud on kunstiprofessionaalid. Loomulikult annab see noorele kunstnikule väga hea võimaluse pildil olla, eriti kui ta osaleb sooloprojektiga. Nii et üldjuhul ei aita messilosalemine kaasa mitte ainult tööde müügile, vaid aitab ka saada kutseid näitustel osalemiseks.”

Kris Lemsalu